

تکنولوژی آموزشی از نظر تا عمل

دکتر سربم حیدری کیا

طیبه فراهانی (گروه اقتصاد ، واحد ریپین زهرا، دانشگاه آزاد اسلامی، بوبین زهرا، ایران)

هنگامه رضایی تمیجانی - معاونت حسین زاده

سرشناسه: حیدری کیا، مریم، ۱۳۵۹-

عنوان و نام پدیدآورندگان: تکنولوژی آموزشی از نظر تا عمل، مریم حیدری کیا، طیبه

فراهانی، هنگامه رضایی تمیجانی، مصطفی حسین زاده

مشخصات نشر: البرز، کرج، انتشارات ملرد ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۲۳۶/ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۹۱-۰۹۹-۶: ISBN

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه

شناسه افزوده: طیبه فراهانی ۱۳۵۷ هنگامه رضایی تمیجانی ۱۳۵۴ و مصطفی حسین زاده

۱۳۶۴

موضوع: آموزش و پرورش- تکنولوژی اطلاعات تکنولوژی آموزشی

موضوع: Education- Information technology Educational technology

ردیف: ۳۷۱/۳۳

رده بندی گنگ ۱۳۹۷ ۳/۱۰۲۸ ت LB

شماره کتابشماره: ۵۲۵۳۵۲۷

نام انتشارات: ملرد

نام کتاب: تکنولوژی آموزشی از نظر تا عمل

مؤلفان: مریم حیدری کیا، طیبه فراهانی، هنگامه رضایی تمیجانی، مصطفی حسین زاده

ویراستار ادبی: فغانه عسگری

طراح جلد: فغانه عسگری

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد، قیمت ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۹۱-۰۹۹-۶

چاپ: مؤسسه فرهنگی هنری روزنه روجیم

آدرس انتشارات: البرز، کرج، ۰۹۱۲۵۶۴۸۸۰۲-۰۲۶۳۲۵۶۷۵۶۷

دفترپخش مرکزی: البرز، کرج، چهارراه کارخانه قند، بلوار ذوب آهن، جنب سازمان آتش

نشانی، خیابان شهید چمران، ساختمان بهار، پلاک ۴۲ Nashr.melerd@gmail.com

فهرست مطالب

مقدمه	۱۰
فصل اول تاریخچه تکنولوژی آموزشی در جهان و ایران	۱۱
۱-۱ تعاریف تکنولوژی	۱۲
۱-۱-۱ تعاریف تکنولوژی از نظر برخی اندیشمندان	۱۲
۱-۱-۲ سایر تعاریف ارائه شده تکنولوژی	۱۳
۲-۱ نظریه‌های مطرح در مورد تکنولوژی	۱۴
۳-۱ کاربرد تکنولوژی	۱۴
۴-۱ انتقال تکنولوژی	۱۴
۵-۱ تکنولوژی آموزشی	۱۵
۶-۱ تعریف آموزش از دیدگاه‌های مختلف	۱۶
۷-۱ تعریف تکنولوژی آموزشی	۱۷
۸-۱ اجزای تکنولوژی آموزشی	۱۸
۹-۱ جنبه‌های تکنولوژی آموزشی	۱۹
۱۰-۱ رابطه رشته تکنولوژی آموزشی با سایر رشته‌های علوم رفتاری	۲۴
۱۱-۱ کاربرد تکنولوژی آموزشی	۲۵
۱۲-۱ تاریخچه کاربرد تکنولوژی آموزشی در جهان	۲۶
۱۳-۱ بررسی دوره‌های تکنولوژی آموزشی	۲۷
۱-۱۳-۱ دوره اول: اثبات‌گرایی، رفتارگرایی، تکنولوژی ابزاری	۲۷
۲-۱۳-۱ دوره دوم: رویکرد تعبیری، شناخت‌گرایی، تکنولوژی نظام‌ها	۳۰
۳-۱۳-۱ دوره سوم: رویکرد انتقادی، سازنده‌گرایی، تکنولوژی متفکرانه	۳۲
۱۴-۱ تاریخچه پیدایش و تحول تکنولوژی آموزشی در ایران	۳۳
۱۵-۱ تأسیس گرایش تکنولوژی آموزشی برای اولین بار	۳۵
۱۶-۱ کاربرد و دستاوردهای کنونی رشته تکنولوژی آموزشی	۳۵
۱۷-۱ مراحل تکوینی تکنولوژی آموزشی	۳۶
۱-۱۷-۱ مرحله اول: ابزار و وسایل	۳۶
۲-۱۷-۱ مرحله دوم: مواد آموزشی	۳۷
۳-۱۷-۱ مرحله سوم: نظام‌های درسی	۳۷

۳۹.....	۴-۱۷-۱ مرحله چهارم؛ نظام های آموزشی
۳۹.....	۵-۱۷-۱ مرحله پنجم؛ نظام های اجتماعی
۴۰.....	۱۸-۱ مروری اجمالی ۵ دوره تکنولوژی آموزشی در ایران
۴۲.....	فصل دوم، اصول تکنولوژی آموزشی و مراحل آن

۴۳.....	۱-۲ تکنولوژی آموزشی
۴۴.....	۲-۲ چشم انداز تکنولوژی آموزشی
۴۵.....	۳-۲ طراحی آموزشی
۴۵.....	۴-۲ مراحل طراحی آموزشی
۴۶.....	۱-۴-۲ مرحله اول: تحلیل و تنظیم هدفهای آموزشی
۵۲.....	۲-۴-۲ مرحله دوم: تحلیل و تعیین موقعیت آموزشی
۵۶.....	۳-۴-۲ مرحله سوم: تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی
۵۹.....	۴-۱-۲ مرحله چهارم: تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی
۶۲.....	۵-۲ طراحی تکنولوژی آموزشی
۶۲.....	۵-۲ مرحله اول طراحی: تعیین و تدوین اهداف آموزشی
۷۰.....	۲-۵-۲ تعیین شیوه
۷۰.....	۳-۵-۲ تعیین منابع
۷۱.....	۴-۵-۲ بازده
۷۱.....	۶-۲ الگوهای طراحی آموزشی
۷۲.....	۱-۶-۲ برخی از الگوهای مورد استفاده به شرح ذیل می باشند:
۷۲.....	۲-۶-۲ الگوی طراحی آموزشی ام. ام. اس
۷۳.....	۳-۶-۲ الگوی طراحی آموزشی آشور
۷۵.....	۴-۶-۲ الگوی طراحی آموزشی گِراچ والی
۷۶.....	۵-۶-۲ الگوی طراحی آموزشی ایندیانا
۷۸.....	۶-۶-۲ الگوی طراحی آموزشی ADDIE
۷۸.....	۷-۶-۲ الگوی طراحی آموزشی کمپ
۷۹.....	۸-۶-۲ طراحی آموزشی جمیز براون
۸۰.....	۷-۲ طراحی سیستم های آموزشی
۸۱.....	۸-۲ مفاهیم مورد نظر در طراحی سیستم آموزشی
۸۱.....	۹-۲ انواع وسایل آموزشی
۸۲.....	۱۰-۲ نقش و جایگاه طراحان آموزشی در آموزش الکترونیکی

۸۳.....	فصل سوم ارتباطات و مفاهیم
---------	---------------------------

۸۴.....	۱-۳ ارتباط
---------	------------

۸۴.....	۲-۳ مفاهیم ارتباط
۸۶.....	۳-۳ مفهوم ارتباط در فرایند آموزش
۸۷.....	۴-۳ عناصر و اجزای ارتباط
۸۹.....	۵-۳ ویژگی های پیام
۹۱.....	۶-۳ عوامل مؤثر در برقراری ارتباط
۱۰۱.....	۷-۳ مدل های طرح پیام
۱۰۳.....	۸-۳ انواع ارتباط یا روش های برقراری ارتباط
۱۰۷.....	۹-۳ اساسی ترین هدف تکنولوژی آموزشی
۱۰۹.....	۱۰-۳ ارتباط در آموزش
۱۰۹.....	۱۱-۳ ارتباط، عنوان عامل مؤثر در فرایند یاددهی- یادگیری
۱۱۱.....	فصل چهارم، ابزارهای ارتباطی و تکنولوژی های آموزشی
۱۱۲.....	۱-۴ تعریف رسانه های آموزشی
۱۱۳.....	۲-۴ انتخاب و کاربرد رسانه ها و وسایل آموزشی در فرایند یاددهی- یادگیری
۱۱۴.....	۳-۴ دلایل استفاده از مواد آموزشی
۱۱۸.....	۴-۴ نقش رسانه ها و وسایل آموزشی در فرایند یاددهی- یادگیری
۱۱۹.....	۵-۴ مزایای استفاده از رسانه ها و وسایل آموزشی متنوع در موضوعات درسی
۱۱۹.....	۶-۴ اصول انتخاب رسانه های آموزشی مناسب
۱۲۰.....	۷-۴ نحوه انتخاب رسانه آموزشی
۱۲۰.....	۸-۴ عوامل مؤثر بر شرایط انتخاب رسانه آموزشی
۱۲۱.....	۹-۴ ویژگی های یک رسانه آموزشی مناسب
۱۲۱.....	۱-۹-۴ همخوانی با هدفها، محتوا و شیوه های آموزشی
۱۲۱.....	۲-۹-۴ توانایی انتقال پیام مورد نظر
۱۲۱.....	۳-۹-۴ انطباق با ویژگی های یادگیرندگان
۱۲۲.....	۴-۹-۴ معتبر بودن
۱۲۲.....	۵-۹-۴ برانگیختن و واداشتن مخاطبان به فعالیت
۱۲۲.....	۶-۹-۴ کیفیت خوب فنی - هنری
۱۲۲.....	۷-۹-۴ عملی بودن و سهولت استفاده
۱۲۳.....	۸-۹-۴ توجیه اقتصادی
۱۲۳.....	۱۰-۹-۴ الگوی استفاده از رسانه های آموزشی در تدریس
۱۲۳.....	۱-۱۰-۴ گام اول، شناسایی یادگیرندگان یا تجزیه و تحلیل ویژگی های یادگیرندگان
۱۲۴.....	۲-۱۰-۴ گام دوم، بیان اهداف آموزشی
۱۲۴.....	۳-۱۰-۴ گام سوم، انتخاب رسانه و مواد آموزشی
۱۲۵.....	۴-۱۰-۴ گام چهارم، استفاده مؤثر از رسانه ها و مواد آموزشی

۱۲۶.....	۴-۱۰-۵ گام پنجم. اجرا به وسیله یادگیرنده.....
۱۲۶.....	۴-۱۰-۶ گام ششم. ارزشیابی.....
۱۲۸.....	۴-۱۱ انواع طبقه بندی رسانه های آموزشی.....
۱۲۸.....	۴-۱۱-۱ طبقه بندی از دیدگاه احدیان.....
۱۲۸.....	۴-۱۱-۲ یک نوع دیگر از تقسیم بندی مواد و وسایل آموزشی.....
۱۲۸.....	۴-۱۱-۳ تقسیم بندی از نقطه نظر کاربرد در کلاس درس.....
۱۳۰.....	۴-۱۲ آثار دیداری- شنیداری.....
۱۳۱.....	۴-۱۲-۱ تاریخچه آرشیو دیداری و شنیداری در جهان و ایران.....
۱۳۲.....	۴-۱۲-۲ شکل گیری آرشیوهای دیداری- شنیداری در ایران.....
۱۳۲.....	۴-۱۲-۳ انواع آرشیوهای دیداری- شنیداری.....
۱۳۲.....	۴-۱۲-۴ تقسیم بندی منابع دیداری- شنیداری.....
۱۳۳.....	۴-۱۰-۵ وظایف مهم و اساسی آرشیو دیداری و شنیداری.....
۱۳۴.....	۴-۱۰-۶ سابقه منابع آرشیو دیداری - شنیداری.....
۱۳۵.....	۴-۱۲-۲ بخش های تهیه منابع دیداری و شنیداری.....
۱۳۶.....	۴-۱۲-۳ مشکلات تهیه منابع دیداری و شنیداری.....
۱۳۶.....	۴-۱۳ طبقه بندی مواد و وسایل آموزشی بر اساس غیر نورتاب و نورتاب.....
۱۳۶.....	۴-۱۳-۱ دسته اول، رسانه های آموزشی غیر نورتاب.....
۱۵۳.....	۴-۱۳-۲ دسته دوم، وسایل آموزشی نورتاب ساکن.....
۱۶۵.....	۴-۱۳-۳ دسته سوم، وسایل آموزشی نورتاب متحرک.....
۱۷۵.....	۴-۱۴ عکاسی.....
۱۷۵.....	۴-۱۴-۱ تاریخچه عکاسی.....
۱۷۶.....	۴-۱۴-۲ عکاسی در ایران.....
۱۷۷.....	۴-۱۴-۳ ساختمان دوربین عکاسی.....
۱۸۲.....	۴-۱۴-۴ تنظیمات مهم در دوربین.....
۱۸۴.....	۴-۱۴-۵ انواع عکاسی.....
۱۸۹.....	۴-۱۵ تاثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در برنامه درسی.....
۱۸۹.....	۴-۱۵-۱ فعالیتهای توسعهای.....
۱۹۰.....	۴-۱۵-۲ فعالیتهای نوآورانه.....
۱۹۰.....	۴-۱۵-۳ فعالیتهای رهبری.....
۱۹۱.....	۴-۱۶ رویکردها.....
۱۹۵.....	۴-۱۷ ابزارهای فناوری اطلاعات در امر آموزش.....
۲۰۰.....	۴-۱۸ انواع تکنولوژی های ارتباطی در آموزش الکترونیک.....
۲۰۵.....	فصل پنجم.....

نحوه نوشتن طرح درس بصورت کاربردی با بهره گیری از تکنولوژی آموزشی

۲۰۵.....

- ۱-۵ طرح درس ۲۰۶
- ۲-۵ طرح درس در ایران ۲۰۹
- ۳-۵ مزیت تدوین طرح درس ۲۰۹
- ۴-۵ روش نگارش و تنظیم طرح درس ۲۱۰
- ۱-۴-۵ مرحله اول جدول زمان بندی فعالیتهای طی دوره ۲۰۸
- ۲-۴-۵ مرحله دوم جدول زمان بندی فعالیتهای طی دوره ۲۰۹
- ۳-۴-۵ مرحله سوم جدول زمان بندی فعالیتهای طی دوره ۲۰۹
- ۴-۴-۵ مرحله چهارم جدول زمان بندی فعالیتهای طی دوره ۲۱۱
- ۵-۵ مراحل نوشتن طرح درس روزانه ۲۱۲
- ۱-۵-۵ مشخصات کلی ۲۱۲
- ۲-۵-۵ مشخص کردن اهداف کلی، جزئی و رفتاری ۲۱۲
- ۳-۵-۵ وسایل آموزشی ۲۱۳
- ۴-۵-۵ روشهای تدریس ۲۱۳
- ۵-۵-۵ قبل از شروع درس ۲۱۳
- ۶-۵-۵ ارزشیابی تشخیصی ۲۱۴
- ۷-۵-۵ آماده سازی ۲۱۴
- ۸-۵-۵ ارائه درس ۲۱۴
- ۹-۵-۵ فعالیتهای تکمیلی ۲۱۵
- ۱۰-۵-۵ ارزشیابی تکوینی ۲۱۵
- ۶-۵-۵ مراحل اصلی تحلیل و تنظیم طرح آموزشی ۲۱۵
- ۱-۶-۵ تحلیل و تنظیم اهداف آموزشی ۲۱۷
- ۲-۶-۵ تحلیل موقعیت آموزشی ۲۱۸
- ۳-۶-۵ تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی ۲۱۸
- ۴-۶-۵ تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی ۲۲۰
- ۷-۵-۵ مراحل نگارش و تنظیم طرح درس روزانه ۲۲۲
- ۱-۷-۵ موضوع یا عنوان درس ۲۲۲
- ۲-۷-۵ تعیین و نگارش عناوین فرعی یا رئوس مطالب ۲۲۳
- ۳-۷-۵ نوشتن هدف کلی درس ۲۲۳
- ۴-۷-۵ نگارش و تنظیم هدفهای جزئی درس ۲۲۳
- ۵-۷-۵ نگارش و تنظیم هدفهای رفتاری درس ۲۲۴
- ۶-۷-۵ تعیین رفتار ورودی دانش آموزان ۲۲۴

- ۲۲۴..... ۷-۷-۵ ارزشیابی تشخیصی
- ۲۲۵..... ۸-۷-۵ نگارش مراحل اجرای تدریس
- ۲۲۸..... ۸-۵ یک نمونه طرح درس روزانه
- ۲۳۰..... ۹-۵ ملاکهای ارزیابی طرح درس

www.ketab.ir

مقدمه

سیاسی مخصوص خداوندی است که نخستین موجود است و پیش از او چیزی نبوده است و آخرین موجود است و بعد از او چیزی نیست. دیده بینندگان، از مشاهده او ناتوان است و اندیشه گویندگان، از وصف او عاجز است، به وسیله قدرت خود، آفریدگان را آفرید و با اراده خود آنها را از نیستی، به وجود آورد.

آموزش از ارکان اساسی رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور به شمار می‌روند و امروزه نقش آن در بهبود شرایط زندگی افراد و جامعه بر همگان آشکار است. جامعه در حال گذار از جامعه سنتی به مدرن نیاز به نیروهای کارآمد عملی دارد. از وظایف اساسی آموزش، پرورش و دانشگاه‌ها، انتقال میراث فرهنگی جامعه، پرورش استعدادهای دانش‌آموزان و دانشجویان آماده کردن آنان برای شرکت فعال در جامعه می‌باشد. بنابراین تعلیم و تربیت افراد به منظر تصدیق امور مختلف ضروری می‌نماید.

با پذیرش این امر که دانش، با تمام اهمیت و آموختنی‌هایش و با تمام تأثیری که می‌تواند بر آینده داشته باشد، اتفاق افتاده است و هیچ نیروی بشری نمی‌تواند آن را دیگر بار و به گونه‌ای متفاوت بیافریند، لیکن آینده در دست ما است و قسمت مهمی از آن به آنچه امروز می‌گذرد مربوط می‌باشد. ما باید سهم فرزندان این سرزمین را از آینده جهان معلوم کنیم و برای این منظور، به عزمی ملی نیاز داریم. عزم جامعه در رشد فرهنگ، تربیت و آموزش مهم‌ترین مقوله‌ای است که برای رشد و تعالی جامعه می‌بایست مورد توجه قرار گیرد.

علوم تربیتی بعنوان یکی از اساسی‌ترین شاخه‌های علوم انسانی، به عنوان متولی امر آموزش، عهده دار وظیفه یاددهی و یادگیری است و این رشته در سال‌های گذشته گام‌های مهمی برداشته و از جمله آنها می‌توان به تکنولوژی آموزشی به عنوان رشته‌ای نوین اشاره کرد.

اساتید بزرگواری هم کتب متعددی در خصوص تکنولوژی آموزشی تدوین کرده‌اند؛ لکن کتاب حاضر از نظر تا عمل این امر را در بر گرفته است؛ که دانشجویان کارشناسی، کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی و همچنین معلمان گرامی، مدیران و تمامی دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت می‌توانند از آن بهره‌گیری نمایند.

درخاتمه برخورد لازم می‌دانیم که به دلیل ضرورت و اهمیت بعد تربیتی بخصوص در عصر نوین اطلاعاتی و نیاز به تغییر شیوه‌های آموزش و تدریس در این راستا گام‌های مؤثر عملی برداریم. امید است تلاشگران عرصه علم و فرهنگ و صاحبان اندیشه در حوزه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی، در یک همگامی و هماهنگی حیاتی، برای توفیق در ارائه بهترین و ضروری‌ترین آثار در این میدان، یاورمان باشند.